

„עליכם לבוא ולנמק מדוע לא תחזרו בכם מביטול האמנתו של שלום כהן ככתב צבי אי!" כך ציווה השבוע שופט בית-המשפט העליון צבי ברנזון על שריהבטחון, סגנו, הרמטכ"ל וראש ענף עתונות במטכ"ל.

כך יצאה לאור פרשה שנרקמה מזה שבועות רבים מאחורי הקלעים של מערכת הבטחון ומופדות העתונות. היתה זו פרשת התנקשותו האחרונה של שמעון פרס ב"העולם הזה".

מה הסתתר מאחורי החלטת ה"שופט העליון"?

ר סיפור מתחיל, בעצם, עוד בימיה הראשונים של מערכת העולם הזה ה"נוכחית. באחד מגליונותיה הראשונים, ב"קיץ 1950 (העולם הזה 662), פורסמה כתבה על גיוס הבנות לשירות צבאי. לפני שראתה הכתבה אור, התקשר עם המערכת מי שהיה אז דובר צה"ל, סגן-אלוף משה פרלמן.

"אם תפרסמו את הרפורטאז'ה כפי ש"היא" הזהיר, ננתק את כל היחסים אית"כס".

הכתבה, שלא חרגה ממסגרת הדיון הציבורי ההוגן על הצורך בגיוס בנות לשירות חובה בצה"ל, הופיעה כמתוכנן. גם פרלמן קיים את הבטחתו: המטכ"ל הפסיק את ה"קנייה המרוכזת של גליונות העולם הזה עבור הצבא (שהגיעה אז לסכום ניכר) ומאז סירב לשלח פעולה עם העולם הזה. ל"מעשה הטיל עליו חרם רשמי ומוחלט.

מצב זה נמשך שנים אחדות, עד להתער-

בותו של מי שהיה מפקד יחידת הקשר לעתונות במטכ"ל, רב-סרן דני גוב המנוח. דני היה צעיר שקט, נבון, רחוק מקונגויות פוליטיות, שכל דאגתו היתה טובת צה"ל. באחד הימים, זמן קצר אחרי היכנסו ל"תפקיד, הזמין את עורך העולם הזה לפני שה יידותית והציע לו: "הבה נשכח את העבר. ניגח שנעשו שגיאות משני הצדדים. צה"ל אינו יכול להתר על העולם הזה. כי יש לו תפוצה גדולה, ביתוד בין חיילי צה"ל, חיילי המילואים והנוער שיתגייס מחר".

העורך השיב לו שהעולם הזה מצידו מעוניין לתת כיסוי מכסימאלי לענייני צה"ל, תוך שמירה על איתנותו. "מגוון המעמקן היחיד במדינה אשר כל עורכיו היו חיילים קרביים, והקרובים לצה"ל יותר עתונאי אחר בארץ, יוחרם עליידי המטכ"ל".

בסיומו השיחה הוחלט לפתוח דף חדש. כהתחלה, דאג גוב למינוי כתב צבאי מטעם העולם הזה. ואילו העולם הזה כמחנה של רצון טוב, לא הציב לתפקיד זה אחד מכתביו הרגילים, כמו שעשו עתונים אחרים, אלא מינה לתפקיד זה את ראש המערכת שלו, שלום כהן.

סידור זה קיבל גושפנקא רשמית בתח"ל ת"ס 1956, בשיא פעולות התגמול ותקריות הגבול. כאשר החל מיבצע קדש, סופח שלום כהן ככתב צבאי לחטיבה 9, במסעה ההיסטורי לשארם אל-שייך ולטיראן. האפוס של טיראן, כתבת-הענק של שלום כהן על מסע זה, נחשבת עד היום כיצירה הספ"רותית הטובה ביותר ממבצע קדש, ולא הופיעה עד כה שום אנתולוגיה של כתבי אותה תקופה, אשר לא הכילה את האפוס של טיראן.

במבואות שארם אל-שייך

תמונה זו, שצולמה ב" עת מסע חטיבה 9 בסי" ני, מראה את מפקד החטיבה אברהם יפה (שני מימין), שעה

מקל דפי העולם הזה. על כן חרה לשמעון פרס לראות את כתב הצבאי של העולם הזה נהנה מאימונו של הצבא, מתרועע עם קצינים מכל הדרגות ומוזמן להשתתף בפעולותיהם. הוא החליט לנתק את המגע הזה. והעיקר, שהיה ידוע לקצינים גבוהים רבים — ויש להניח, גם לפרס — כי שלום כהן מספל מזה כמה חודשים בהכנת סידרת מאמרים על היחסים שבין הצבא לבין "מערכת הבטחון".

צעדו הראשון של פרס בא לפני מעט למעלה מחודשיים. הוא מתואר במכתב הבא, אותו שלח שלום כהן אל דובר צה"ל, סגן אלוף דב סיני:

"זה עתה נמסר לי ביחידת הקשר לעתונות כי חברי בתא הכתבים הצבאיים הוזמנו ל"פגישה עם מר שמעון פרס, כחלק מסידרת הקדומה מדאי שאיני יכול לעבור עליו ב"הפגישות הקבועות של חברי התא עם אישי מערכת הבטחון וצה"ל. נמסר לי גם כי לפגישה זו הוזמנו "כתבי העתונות היומית בלבד". מאחר ורק אנוכי, ככתב הצבאי של העולם הזה, איני כתב של עתון יומי — הנני היחיד שלא הוזמן לפגישה זו.

מתוך מגע הדוק ושוטף, במסגרת הסיר"ים, התדריכים, ההרצאות וימיהלימוד ב"כל אנשי צה"ל וחילותיו, נוצרו קשרים ארשיים וקשרי-אימון בין סגל הקצונה הבכיר רה של צה"ל לבין כתבו הצבאי של העולם הזה. הוא גם הכיר את אנשי השורה, כי בתמרונים הגדולים בחר תמיד להילחט אל יחידות קטנות בשדה, לאו דווקא אל ה"פמליה הרשמית בנקודת התצפית שלה.

★ ★ ★

החוסים בצד צה"ל

נ וצר מצב מיוחד במינו: מצד אחד הכיר שלום כהן את הצבא והעריך את מסירותו לתפקיד, את רמתו המקצועית ו"הרכבו האנושי — דברים שבאו מדי פעם לביטוי מעל דפי העולם הזה. מצד שני היה העולם הזה העתון הראשון — ובמק"רים רבים היחיד — במדינה, שמתח ב"קורת על העסקנים המפלגתיים הממונים על ענייני הבטחון במדינה. הוא תקף את דויד בן-גוריון ואת שמעון פרס על חלקם ב"פרשיות מופקדות רבות. במיוחד לא חס

צו ער תנאי

העולם הזה, שיחסינו אליו ידוע, ושרק הנסיבות מאלצות אותנו להגן עליו. **א. דיספנצ'יק:** עומד על כך שאם הצבא לא פסל אותו כסופר צבאי, הוא צריך להיות מוזמן לפגישות עם הכתבים הצבאיים. מתנגד לדחות את המסיבה בגלל אי הזמנת נציג העולם הזה. דורש לקיים בירור מהיר בעניין ובניתיים להזמין את שלום כהן לפגישה.

ב. צפרוני וא. רמבה: מצטרפים ל"הצעה להזמין את נציג העולם הזה למסיבה ולקיים בירור אחר כך. הם מתנגדים ל"חות את המסיבה ליום שני.

ג. פרס: מודיע, שאם הוא ידחה את המסיבה, יהיה בזה משום סוף המסיבות לסופרים הצבאיים בכלל. על כל פנים, הוא לא ישב עם איש שהפר את האמון שניתן בו ושפירסם דברים שהושמעו בפגישות סגורות, ולא לפירסום. מודיע שהמסיבה ת"קיים ועד הבירור לא יזומן שלום כהן ל"פגישה. יודיע מחר עד שעה 10 על הח"לטתו הסופית.

★ ★ ★

"הפרת אימון" **מחרת שלח פרס את המכתב הבא לאגודת העתונאים:**

"בעקבות שיתחנו, זאת להודיע כי מאחר והסופר הצבאי של העולם הזה הפר ה"אמון שניתן בו ופירסם תוכן ועובדת פג"שת כתבים צבאיים שהתקיימה לפי בקשתם, בגליון העולם הזה מיום 15.11.1961, איני (המסך בעמוד 18)

זכותו של מר פרס להיפגש או לא להיפגש עם כל אדם הנראה לו. אולם השיטה שבה בחר לא להיפגש עמי מהווה, לדאבוני, תקדים מדאי שאיני יכול לעבור עליו ב"שתיקה. זוהי פגיעה בזכויותי, שבחדאי אינה עולה בקנה אחד עם תפקידו של כתב צבאי. בפגישה קודמת של תא הכתבים הצבאיים עם מר פרס, בעקבות הסערה שהתעוררה כאשר בחר באחד מן הכתבים המקורבים לו אישית כדי לכסות את שילוח שביט 2, אומנם הבדיל מר פרס בין כתבים צבאיים הנאמנים לצבא ולמדינה לבין אלה הנאמנים ל"מערכת הבטחון". אם זהו עתה קנה המידה הרשמי לפיו נבצע מעמדו של ה"כתב הצבאי, הרי שהסדר הטוב מחייב ל"הודיע על כך מפורשות. קיימת דרך מכ"ר בדת שנייה: לבטל את האמנותי ככתב צבאי. פניתי לועד תא הכתבים הצבאיים לדון בעניין בראותי בו תקדים, המאפשר לפסול באמתלות מגוחכות כל כתב שאינו מוצא חן בעיניו של מי מן האישים של משרד הבטחון. אין זו תגובה מתוך עלבון, ואין היא צריכה להעיד כי דווקא השתוקקתי ל"השתתף בפגישה עם מר פרס. זוהי רק מחאה על צעד הפוגע בחופש העתונות".

★ ★ ★

"תקדים מוסוכן!"

יחד עם זאת פנה שלום כהן אל תא הכתבים הצבאיים שליד אגודת העתונאים, בבקשת התערבות מצידו, מאחר וראה ב"מיקרה זה תקדים מסוכן, העלול לפגוע בכל עתונאי אחר במדינה — ולשים בזאת קץ לאחד מעקרונות העתונות החופשית, הוא עקרון חופש האינופורמציה. ואומנם, ראו ראשי האגודה את העניין

עליהם, כשביקשו לחסות בצלו של צה"ל. בכל מאמרי הביקורת הללו, הקפיד העו"לם הזה להבדיל היטב בין צה"ל ובטחון המדינה, לבין העסקנים שבמרוצת הזמן סיגלו לעצמם את התואר המטעה "מערכת הבטחון". מעולם לא עירבב העתון את צה"ל בחיכוח פוליטי עם העסקנים האר"רחיים.

אך דווקא הבחנה חיונית זו הרגיזה את שמעון פרס יותר מכל. כל עוד נשמרו בסוד ההבדלים והניגודים המהותיים בין צה"ל ובטחון המדינה לבין "מערכת הבטחון" — לא הפרע הדבר ל"שמעון פרס. אך התהום בין השניים תה"רחבה והלכה. דויד בן-גוריון — ובקשר שמעון פרס — עשו יותר ויותר צעדים פוליטיים שהוסח במעטה בטחוני. פרס הת"ערב בענייני מדיניות-ההחוק מבלי להיות מוסמך לכך, תירץ התערבותיות אלו כפעו"לות בטחוניות.

הגילויים המדהימים של פרשת לבון חש"פי לראשונה קנוניות כיתתיות ואישיות, שהושחקו במשך שנים "מטעמי בטחון". ואילו פרשת העושים המיוצרים במיפעל של משרד-הבטחון, איימה לפגוע בשמה של ישראל ברחבי העולם ובמאמציו של משרד החוץ לרכוש ידידים באפריקה.

היו אלה, אומנם, גילויים חיצוניים, שגם האזרח הממוצע יכול היה להבחין בהם. אולם היו גם גילויים אחרים, מהותיים רק עמוקים יותר, אשר עליהם יודעים רק אנשים הקרובים לבעיות הצבא והבטחון בישראל. בין יודעים אלה נמנים הכתבים הצבאיים. היה ברור כי באחד הימים יגיעו ניגודים אלה בין האינטרסים של צה"ל ל"בין האינטרסים של העסקנים, לפירסום —